

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ ЧАСТ ПЪРВА

на Централната избирателна комисия по прилагане на Изборния кодекс за секционните избирателни комисии в страната за изборите за народни представители на 2 април 2023 г. в предизборния ден и до закриване на изборния ден при гласуване с хартиени бюлетини и със специализирани устройства за машинно гласуване,
приети с Решение № 1778-НС от 16 март 2023 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

II. ПРЕДИЗБОРЕН ДЕН – 1 април 2023 г.

1. Получаване на изборните книжа и материали
2. Получаване на специализирано устройство за машинно гласуване (машина за гласуване)
3. Действия по подготовка на изборното помещение
4. Действия по подготовка на пространството пред изборното помещение и на сградата, в която се помещава избирателната секция
5. Охрана на изборните помещения
6. Съдействие от кмета на общината/района

III. ИЗБОРЕН ДЕН – 2 април 2023 г.

1. Откриване на изборния ден
2. Отваряне на изборното помещение
3. Действия след отварянето на помещението
4. Допускане до гласуване на избирателите
  - 4.1. Документи за гласуване
  - 4.2. Проверка дали избирателят е вписан в избирателния списък
  - 4.3. Действия на СИК, ако избирателят не фигурира в избирателния списък и е вписан в списъка на заличените лица
  - 4.4. Дописване на избиратели в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата) в изборния ден
5. Гласуване с придружител. Списък за допълнително вписване на придружителите
6. Оспорване на отказ за допускане до гласуване и за вписване в изборния ден
7. Гласуване
  - 7.1. Гласуване с хартиени бюлетини
  - 7.2. Гласуване чрез специализирано устройство за машинно гласуване
  - 7.3. Непреодолими външни обстоятелства по чл. 269 ИК
8. Закриване на изборния ден

IV. ЛИЦА, КОИТО ИМАТ ПРАВО ДА ПРИСЪСТВАТ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТАТА НА СИК В ПРЕДИЗБОРНИЯ И ИЗБОРНИЯ ДЕН. ЛЕГИТИМАЦИЯ И ОТЛИЧИТЕЛНИ ЗНАЦИ

V. ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ ПРИ ОБРАБОТВАНЕТО ИМ ОТ СИК В ИЗБОРНИЯ ПРОЦЕС

ПРИЛОЖЕНИЯ:

- Приложение 1: Образец на протокол на СИК за вземане на решения
- Приложение 2: Протокол за предаване и приемане на специализирано устройство за машинно гласуване от „Сиела Норма“ АД на СИК

Приложение 3: Протокол за предаване и приемане на специализирано устройство за машинно гласуване от СИК на „Сиела Норма“ АД

Приложение 4: Констативен протокол

Приложение 5: Протокол за наличие на предпоставки по чл. 269 ИК

Приложение 6: Чек листове

- Действия на СИК в деня преди изборите
- Действия на СИК в изборния ден. Откриване на изборния ден
- Действия на СИК по допускане на избирателите да гласуват
- Действия на СИК при гласуването с хартиена бюлетина
- Действия на СИК при гласуването чрез специализирано устройство за машинно гласуване
- Действия на СИК със специализираното устройство за машинно гласуване след приключване на изборния ден
- Определяне на действителните гласове (хартиени бюлетини) при попълване на протокола на СИК
- Определяне на недействителните гласове (хартиени бюлетини) при попълване на протокола на СИК

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Членовете на СИК при изпълнение на своите функции са длъжностни лица по смисъла на Наказателния кодекс.

Членовете на СИК не могат да носят отличителни знаци на партия, коалиция или инициативен комитет, а също и да участват в предизборна агитация.

Заседанията на СИК са законни, ако на тях присъстват повече от половината от състава им.

Брой на назначените членове на СИК	9	8	7	6	5
Брой на присъстващите членове, осигуряващи кворум за провеждане на заседанията	5	5	4	4	3

Заседанията на СИК се ръководят от председателя, а в негово отсъствие от заместник-председателя.

Решенията на комисията се вземат с мнозинство 2/3 от присъстващите членове.

Брой на присъстващите членове на СИК	9	8	7	6	5	4	3
Предложението се приема, ако за него са гласували „ЗА“	6	6	5	4	4	3	2

Решенията на комисията се приемат с поименно гласуване, което се отразява в протокола, като се вписват имената на членовете, гласували „ЗА“ и „ПРОТИВ“. Не се допуска гласуване „въздържал се“.

При провеждане на заседания и вземане на решения СИК съставя протокол по примерен образец – Приложение 1 към методическите указания.

Решенията на СИК могат да бъдат оспорени пред РИК, която се произнася в рамките на един час, но не по-късно от края на изборния ден.

Членовете на СИК са длъжни да подпишат протокола с изборните резултати след установяване на резултатите от гласуването и попълване на протоколите. При отказ за подписване на протокола членовете на СИК носят административнонаказателна отговорност по Изборния кодекс.

Неподписването на протокола от член на комисията не го прави недействителен.

II. ПРЕДИЗБОРЕН ДЕН – 1 април 2023 г.

1. Получаване на изборните книжа и материали

В предизборния ден – 01.04.2023 г., член на РИК и длъжностно лице от общинската администрация предават на председателя на СИК бюлетините и другите изборни книжа и материали в присъствието на зам.-председател, секретар и членове на СИК, както следва:

1.1. Избирателен списък (Приложение № 9-НС);

1.2. **Прозрачни избирателни кутии** – за хартиени бюлетини и за бюлетини от машинно гласуване и непрозрачни кутии за отрязъците с номерата от бюлетините.

1.3. **Кочани с хартиени бюлетини** за гласуване.

1.4. **Два броя ролки** специализирана хартия за бюлетини от **машинно гласуване**, опаковани в прозрачно фолио.

1.5. **Формуляр** на списък за допълнително вписване на **придружителите** (Приложение № 66-НС).

1.6. **Списък на заличените лица** (Приложение № 16-НС).

1.7. **Формуляр** на списък на лицата, получили копие от подписания протокол на СИК (Приложение № 80-НС).

1.8. **Формуляр на протокол на СИК Приложение № 82-НС-хм, запечатан в плик.**

1.9. Формуляри на **чернова на протокола** на СИК.

1.10. **Бланки-чернови** за преброяване на предпочитанията (преференциите) – по **4 броя** за всяка от кандидатските листи на партии и коалиции.

1.11. **Печат на СИК (в запечатан плик).**

1.12. **Протокол за маркиране на печата на СИК** (Прил. № 77-НС).

1.13. Образци на декларация (Приложение № 23-НС).

1.14. Запечатан плик, съдържащ криптографски идентификатор за текущата версия на използвания софтуер (**ХЕШ КОД**).

1.15. Комплект **устройство за видеонаблюдение** и видеозаснемане.

1.16. Копирна техника, консумативи и други помощни и технически материали:

- два големи плика с надписи „Плик № 1-НС – Списъци на СИК № ...“ и „Плик № 2-НС – Протоколи на СИК № ...“, които са подпечатани с печата на общината;

- материали за опаковане на комплекта за видеонаблюдение и видеозаснемане;

- плик за поставяне на смарт карти и **пликове** за поставяне на флаш памети;

- протоколи за предаване и приемане на специализирано устройство, констативен протокол и протокол за наличие на предпоставки по чл. 269 ИК (приложения 2, 3, 4 и 5 от методическите указания);

- **хартиени ленти за запечатване** на избирателните кутии и кутията за отрязъците;

- хартиени ленти за запечатване на изборните помещения, подпечатани с печата на общината;

- химикалки, пишешци със син цвят; овлажнителни за пръсти; калкулатори; линейки; маркери; лепило; тиксо; ветроупорни или електрически фенери; канапи; опаковъчна хартия; торби; кабелни връзки тип „свинска опашка“ за завързване на торбата и други, за осигуряване на нормалното протичане и приключване на изборния процес в избирателната секция;

- **отличителни знаци** за членовете на СИК.

1.17. Образци на протоколи от заседание на СИК (Приложение 1 към методическите указания);

1.18. Чек листове с действията на СИК (Приложение 6 към методическите указания);

1.19. Други документи и материали по решение на ЦИК.

Представителите на СИК, на РИК и на общинската администрация подписват:

- протокол за предаване и приемане на избирателния списък на СИК (Приложение № 68-НС);

- протокол за предаване и приемане на изборните книжа и материали на СИК (Приложение № 72-НС).

Фабричният номер на получения протокол на СИК се вписва в т. 7 на протокола за предаването и приемането на изборните книжа и материали (Приложение № 72-НС). Ако има разлика във фабричните номера на отделните листи на протокола, това обстоятелство се описва в предавателния протокол.

Формулярът на протокола за установяване на изборния резултат се предава запечатан в отделен плик по начин, който позволява да се види само фабричният му номер. Пликът се подпечатва и подписва от членовете на РИК **преди** поставяне в него на формуляра на протокола.

Печатът на СИК се предава в запечатан плик, който се подписва от председателя на СИК, длъжностното лице от общинската администрация и член на РИК. Пликът с печата не се отваря. **Отваря се при откриване на изборния ден в секцията – 2 април 2023 г.**

В протокола за предаването и приемането на изборните книжа и материали (Приложение № 72-НС) в т. 3 в текста „Кочан от №... до №...“ се вписва първият и последният фабричен номер на бюлетините от съответния кочан.

Протоколите за приемане и предаване на избирателния списък и изборните книжа и материали се съставят и подписват в три еднообразни екземпляра – за СИК, за РИК и за общинската/районната администрация.

След подписване на протоколите отговорността за опазване на изборните книжа и материали носи членът на ръководството на СИК, приел книжата и материалите.

Забранява се предварителното раздаване на изборни книжа и материали.

2. Получаване на специализирано устройство за машинно гласуване (машина за гласуване)

В предизборния ден представител на „Сиела Норма“ АД предава на председателя на СИК в присъствието на зам.-председател, секретар и членове на СИК, както следва:

2.1. Машина за гласуване с изписан идентификационен номер с поставени пломби на съответните отделения, с прегради (странични капаци, прикрепени към машината) към нея, захранващ кабел с адаптер и два броя флаш памети, поставени в обособено запечатано отделение на машината.

2.2. Батерия за резервно захранване на машината и кабел за свързване на батерията с машината.

2.3. Пет броя смарт карти (2 броя за членовете на СИК и 3 броя за избирателите).

2.4. Запечатан плик с ПИН-код.

2.5. Един брой електрически удължител.

2.6. Резервни пломби за запечатване на СУЕМГ, като броят им се вписва в Приложение 2 към методическите указания.

На куфара, в който се намира машината за гласуване, има етикет с номера и адреса на секцията.

Ако номерът на куфара не съответства на номера на секцията, не се отваря куфара, не се подписва приемо-предавателен протокол, съставя се констативен протокол за установеното несъответствие, за което незабавно се уведомява РИК, която уведомява ЦИК. По същия начин се процедира, когато има несъответствие между идентификационния номер на машината и номера на куфара.

На СИК се предоставя телефонният номер на представителя (техника) на „Сиела Норма“ АД.

Представителят на „Сиела Норма“ АД, в присъствието на членовете на СИК, инсталира машината за гласуване и поставя в нея ролка специализирана хартия за бюлетини от машинно гласуване. Машината разпечатва разписка за текущо състояние. Хеш кодът от разписката се сравнява с получения в запечатан плик криптографски идентификатор за текущата версия на използвания софтуер. В случай че хеш кодът не съвпада, незабавно се уведомява РИК, която уведомява ЦИК. Разписката, петте карти и ПИН-кодът се поставят в плик, който се запечатва и се подписва от присъстващите членове на СИК.

Председателят и секретарят на СИК (зам.-председателят при отсъствие на председателя) и представителят на „Сиела Норма“ АД подписват протокол за предаване и приемане на специализирано устройство за машинно гласуване (Приложение 2 към методическите указания). Протоколът се съставя и подписва в три еднообразни екземпляра – един за СИК и два за „Сиела Норма“ АД.

3. Действия по подготовка на изборното помещение

Изборните помещения се оборудват от общинската администрация с работни места за членовете на СИК, за да се осигури свободно поставяне на избирателния списък, печата на СИК, хартиените бюлетини, избирателната кутия за хартиени бюлетини, избирателната кутия за бюлетините от машинно гласуване, кутията за отрязъците с номерата на бюлетините, машините за гласуване, както и копирната техника и други материали. Осигуряват се и места за наблюдатели, застъпници, представители на партии, коалиции и инициативни комитети, от които да имат пряка видимост.

Обособява се място/места за гласуване с хартиени бюлетини чрез поставяне на параван, който осигурява тайната на вота и нормалното протичане на гласуването.

В паравана за гласуване се поставят маса, стол и химикалка, пишеща със син цвят.

В паравана за гласуване се поставят:

- табло, на което с големи букви е указано, че избирателят може да изрази своя вот само със знак „Х“ или „V“, поставени с химикалка, пишеща със син цвят;

- **табло**, на което са изписани имената и номерата в кръгче на **кандидатите** за народни представители съгласно подредбата им в листата, регистрирана в РИК;

- **табло с указание**, че избирателят може да постави в кръгчето с номера, с който е регистриран избраният от него кандидат за народен представител от избраната от него кандидатска листа на партия или коалиция, знак „X“ или „V“, който показва по еднозначен начин неговото **предпочитание (преференция)** за този кандидат.

Машината за гласуване се поставя върху подходяща маса, която да осигурява нормална видимост (на нивото на погледа) на избирателя към екрана така, че **да се осигури тайната** на гласуването и гласуването на избиратели с увредено зрение или със затруднения в придвижването. В случай, че машината е поставена на ниска маса пред нея се поставя стол за избирателя.

Мястото се обособява по начин гарантиращ захранване на машината от електрическата мрежа.

Тества се устройството за видеонаблюдение и видеозаснемане съгласно предоставената инструкция.

Прозрачните избирателни кутии с надпис „Хартиени бюлетини“ и с надпис „Бюлетини от машинно гласуване“ се поставят по начин, недопускащ смесването на двата вида бюлетини.

Членовете на СИК подреждат масите, столовете, параваните за гласуване и останалите помощни материали, които ще се използват в изборния ден, по начин и ред, позволяващ незабавното започване на изборния ден.

Пликът с печата на СИК се отваря при откриване на изборния ден.

4. Действия по подготовка на пространството пред изборното помещение и на сградата, в която се помещава избирателната секция

4.1. След получаване на изборните книжа и материали всяка СИК е длъжна да **постави пред изборното помещение** информационно табло, на което **поставя:**

- **образец от хартиената бюлетина за гласуване** (за целта СИК ползва бюлетина за гласуване, върху лицевата страна на която се изписва текст „ОБРАЗЕЦ“). **Образецът се изготвя и поставя на таблото при откриването на изборния ден;**

- всички писмени решения на СИК;
 - указания относно начина на гласуване с машината;
 - **телефоните за връзка** и подаване на сигнали до МВР и до прокуратурата;

- **телефон за връзка с РИК;**
 - **имената и номерата в кръгче на кандидатите** за народни представители съгласно подредбата им в листата, регистрирана в РИК;

- **указание**, че избирателят може да изрази своя вот **само със знак „X“ или „V“**, поставени с химикалка, пишеща със син цвят;

- **указание**, че избирателят може да постави в кръгчето с номера, с който е регистриран избраният от него кандидат за народен представител от избраната от него кандидатска листа на партия или коалиция, знак „X“ или „V“, който показва неговото предпочитание (преференция) за този кандидат;

- указателна табела, на която се изписва номерът на секцията и отдолу – административните адреси населеното място, които обхваща секцията.

4.2. На видно място на входа на сградата, в която се помещават СИК, се поставят указателни табели, върху които се изписват номерата на секциите в сградата и етажът, на който се намират.

4.3. На всеки етаж в сградата се поставят указателни табели с номерата и местонахождението на избирателните секции на съответния етаж.

4.4. На входа на сградата, в която се помещават СИК, се поставя табела и други обозначителни знаци, които да насочат избирателите с увредено зрение или със затруднения в придвижването към секцията за гласуване на избиратели с увредено зрение или със затруднения в придвижването.

Непосредствено пред определената секция за гласуване на избиратели с увредено зрение или със затруднения в придвижването се поставя табела, на която се отбелязва допълнителното предназначение на секцията и международният знак за лица с увреждания.

5. Охрана на изборните помещения

След проверката и поддръждането на изборното помещение присъстващите членове на СИК го **заклучват и запечатват** с хартиена лента (подпечатана с печата на общината), на която се подписват.

Изборните помещения се охраняват **отвън от служители на Министерството на вътрешните работи.**

6. Съдействие от кмета на общината/района

Кметът снабдява членовете на СИК със списък с имената на членовете и телефонните номера за връзка помежду им, както и телефоните за връзка с РИК и с общинската администрация.

Кметът осигурява превозно средство за придвижване до секцията на избиратели с увредено зрение и затруднения в придвижването.

Кметът осигурява също и транспортното средство за придвижване на членовете на СИК до РИК за предаване на протоколите с резултатите от гласуването и другите изборни книжа.

III. ИЗБОРЕН ДЕН – 2 април 2023 г.

1. Откриване на изборния ден

Изборният ден се **открива в 7,00 часа** на 2 април 2023 г., но не по-късно от 8,00 часа (ако в 7,00 часа не са се явили повече от половината членове на СИК).

2. Отваряне на изборното помещение

Членовете на СИК следва да се съберат пред секцията поне 10 минути преди 7,00 часа. При липса на член на комисията – по телефона се установява дали ще се яви или не.

За да се отвори изборното помещение, трябва да присъстват повече от половината членове на комисията.

Брой на назначените членове на СИК	9	8	7	6	5
Брой на присъстващите членове, необходими за отваряне на изборното помещение	5	5	4	4	3

Ако не са се явили повече от половината от членовете на комисията – НЕ СЕ ОТВАРЯ изборното помещение. Председателят на СИК уведомява РИК кой член на СИК отсъства. **Председателят на СИК трябва да разполага с телефонните номера на членовете на СИК и РИК (снабдява се от общинската администрация предварително).**

Ако в 7,00 ч. са се явили повече от половината от членовете на комисията, но не се е явил председателят, изборното помещение се разпечатва и изборният ден се открива от зам.-председателя, за което се уведомява РИК. Това обстоятелство се вписва и в протокола на СИК с изборните резултати.

Ако до 8,00 часа не се явят членове на СИК, РИК назначава нови членове на мястото на неявилите се от същата квота.

При отсъствие на председателя РИК назначава зам.-председателя за председател, а член на СИК за зам.-председател. При отсъствие на зам.-председателя или секретаря РИК назначава член на СИК да заеме съответната длъжност. При отсъствие и на тримата членове от ръководството на СИК, РИК назначава председател, зам.-председател и секретар на СИК.

3. Действия след отварянето на помещението

3.1. Секционната избирателна комисия проверява:

- дали са налице избирателният списък, бюлетините и изборните книжа и материали;
- дали избирателната кутия за хартиени бюлетини, избирателната кутия за бюлетини от машинно гласуване и кутията за отрязъците от бюлетините са празни и изправни;
- дали в паравана за гласуване са поставени информационните табла и химикалка, пишеща със син цвят;
- дали пред изборното помещение са поставени информационни табла съдържащи информацията по т. 4.1 от раздел II.

3.2. Членовете на СИК разпределят помежду си функциите, които ще изпълняват в изборния ден, с решение, за което се съставя протокол.

3.3. Председателят на СИК или определен с решение на комисията член разпечатва плика с печата на комисията. **Печатът се маркира по уникален начин (като се наранява част от него на произволно място).** За маркирането се съставя протокол – Приложение № 77-НС, който съдържа най-малко три отпечатъка от маркирания печат и се подписва от присъстващите членове на СИК.

3.4. **Избирателната кутия за хартиени бюлетини, избирателната кутия за бюлетини от машинно гласуване и кутията за отрязъците от бюлетините се затварят и запечатват с хартиени ленти, подписани от присъстващите членове на комисията и подпечатани с печата на комисията.**

3.5. Председателят разпечатва един пакет с хартиени бюлетини, откъсва една бюлетина, с големи букви по диагонал **изписва „ОБРАЗЕЦ“ и залепва бюлетината като образец на таблото** пред избирателната секция.

3.6. Действията по активиране на машината за гласуване са следните:

3.6.1. Машината за гласуване се стартира чрез натискане на бутон, разположен от лявата ѝ страна (намира се зад капаче). След стартиране на машината капачето се пломбира с пластмасова пломба, намираща се в куфара.

3.6.2. Една от картите с надпис „Член на СИК“ се поставя в отвора на машината, разположен в долната ѝ част.

3.6.3. На екрана с пръст се въвежда ПИН-кода.

3.6.4. След появата на надпис „Откриване на изборния ден“, същият се натиска с пръст, след което се въвежда отново ПИН-кода.

3.6.5. Изчаква се отпечатването на **СИСТЕМНА РАЗПИСКА** и начален отчет, който удостоверява, че с машината не е гласувано.

3.6.6. Натиска се бутона с надпис „Приключи“ и се изважда картата от машината, която вече е активирана за гласуване.

ВНИМАНИЕ! Системната разписка по т. 3.6.5 се сравнява с получения в запечатан плик криптографски идентификатор за текущата версия на използвания софтуер (хеш код), след което се поставя на видно място в изборното помещение.

3.7. След приключване на подготовката председателят обявява изборния ден за открит и гласуването започва.

3.8. Членовете на СИК са длъжни да поставят и носят предоставените им отличителни знаци, съответстващи на длъжността им, по образец, утвърден от ЦИК.

4. Допускане до гласуване на избирателите

Гласуването се извършва по избирателен списък.

Секционната избирателна комисия допуска избирателите в изборното помещение един по един.

4.1. Документи за гласуване

При гласуването избирателите удостоверяват самоличността си пред СИК с лична карта или личен (зелен) паспорт (само за родените до 31.12.1931 г. включително).

Гласуват с лична карта и ученическа книжка/студентска книжка, заверена за съответната учебна година/семестър или документ, удостоверяващ редовното обучение, явилите се в секция по избор в населеното място, където се обучават ученици и студенти (редовно обучение), включително курсанти, дипломанти, докторанти, специализанти, когато то е различно от населеното място по постоянния им адрес.

НЕ СЕ ДОПУСКА гласуване със свидетелство за управление на МПС или международен паспорт.

Ако личната карта е с изтекъл срок, повредена или избирателят заяви, че е изгубена, унищожена, открадната или в процес на издаване, той трябва да представи на СИК **оригинално удостоверение за издаване на лични документи по чл. 263, ал. 1 ИК със снимка**, издадено от съответното районно управление на МВР. След като избирателят гласува и се подпише в избирателния списък, членът на СИК отбелязва върху удостоверението

„гласувал в избирателна секция №... на 2 април 2023 г.“ и удостоверението се връща на избирателя. В случай че избирателят не представи удостоверение по чл. 263, ал. 1 ИК, същият не се допуска до гласуване.

4.2. Проверка дали избирателят е вписан в избирателния списък

Първо. Избирателят предава на член на СИК документа си за самоличност.

Второ. Членът на СИК проверява дали избирателят фигурира в избирателния списък, след което **сравнява имената** (собствено, бащино и фамилно) и постоянния адрес от личната карта/зеления паспорт с отпечатаните в избирателния списък БЕЗ ДА ГИ ЧЕТЕ НА ГЛАС.

Трето. Членът на СИК задължително **вписва в избирателния списък ЕГН, вида и номера на документа за самоличност.** НЕ ЧЕТЕ И НЕ ДИКТУВА НА ГЛАС.

Ако установи разлика между някое от имената на избирателя в документа за самоличност, съответно удостоверението за издаване на лични документи (по чл. 263, ал. 1 ИК), и имената, вписани в избирателния списък (при съвпадане на постоянния адрес), членът на СИК записва имената от документа за самоличност в **графата „Забележки“** на избирателния списък.

4.3. Действия на СИК, ако избирателят не фигурира в избирателния списък и е вписан в списъка на заличените лица

Първо: Когато членът на СИК не намери името на избирателя в избирателния списък, задължително проверява дали името му е вписано в **Списъка на заличените лица.**

Всяка секция разполага със Списък на заличените лица.

В списъка на заличените лица (Приложение № 16-НС) са включени лица, които нямат право да гласуват, като срещу името на лицето е отбелязана причината, поради която са включени в списъка с едно от следните съкращения: „ПО“, „МП“, „НА“, „УГДМ“, „МВНР“.

- „ПО“ – означава, че лицето е поставено под запрещение, няма избирателни права и не може да гласува;

- „МП“ – означава, че лицето в момента изтърпява наказание „лишаване от свобода“, няма избирателни права и не може да гласува;

- „НА“ – означава, че избирателят е включен в списък по настоящ адрес и следва да гласува в секцията по настоящия си адрес;

- „УГДМ“ – означава, че избирателят се е снабдил с удостоверение за гласуване на друго място. Такъв избирател може да гласува само ако представи УГДМ, което се прилага към избирателния списък, а избирателят се дописва в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата) и причината за дописването се отбелязва в графа „Забележки“, където се вписва „УГДМ“;

- „МВНР“ – означава, че избирателят е вписан в списък за гласуване извън страната;

Второ: Ако името на избирателя е вписано в Списъка на заличените лица, членът на СИК проверява причината за вписването в този списък и му разяснява:

4.3.1. Ако срещу името на лицето е **вписано „ПО“, „МП“ или „НА“**, членът на СИК **връща документа му за самоличност и го уведомява, че не може да гласува.** Уведомява го, че може да гласува **само ако представи** удостоверение от общината или кметството по чл. 40 ИК – Приложение № 24-НС, че основанието за включването му в списъка на заличените лица е отпаднало или не е налице. Ако такъв избирател се върне в избирателната секция и представи оригинално удостоверение, издадено от общината, той се допуска да гласува по следния ред:

- членът на СИК заличава името на избирателя от списъка на заличените лица, като прекарва хоризонтална черта през името и другите данни на избирателя и отбелязва срещу тях „удостоверение по чл. 40 ИК“;

- избирателят попълва декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не е гласувал и няма да гласува на друго място;

- членът на СИК вписва имената и другите му данни от документа за самоличност в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата);

- членът на СИК взема удостоверението и декларацията и след края на изборния ден ги прилага към избирателния списък;

- в графа „Забележки“ на избирателния списък членът на СИК отбелязва основанието за вписване – „удостоверение по чл. 40 ИК“;

- след гласуване, избирателят се подписва в избирателния списък (под чертата).

4.3.2. Ако срещу името на лицето е **вписано „УГДМ“ или „МВнР“** **той се допуска да гласува като попълни декларация по образец** – Приложение № 23-НС, без да е необходимо да представя удостоверение от общината. Зачиаването на името на избирателя от списъка на заличените лица и вписване на данните му в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата) се извършва по предходния ред. В графа „Забележки“ на избирателния списък членът на СИК отбелязва основанието за вписване, където се вписва – „УГДМ“, съответно „МВнР“. Тези лица предават на СИК оригинала на удостоверението за гласуване на друго място (УГДМ) – Приложение № 26-НС, което се прилага към избирателния списък. След гласуване, избирателят се подписва в избирателния списък (под чертата).

4.4. Дописване на избиратели в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата) в изборния ден

Това е страницата, която започва след края на избирателния списък с подписите на кмета и секретаря на общината/района.

Секционната избирателна комисия вписва в избирателния списък (под чертата) и допуска да гласуват само следните лица:

- лицата, снабдени с удостоверение за гласуване на друго място (УГДМ) – Приложение № 26-НС, членове на ЦИК, РИК, наблюдатели и кандидати, които гласуват в секция, различна от секцията по постоянния им адрес, след представяне на УГДМ;

- лицата, снабдени с удостоверение за гласуване на друго място (УГДМ) – Приложение № 26-НС, членове на ЦИК, РИК, наблюдатели и кандидати, които са се явили в секцията по постоянния си адрес и срещу името на които в Списъка на заличените лица е отбелязано „УГДМ“ гласуват, след

представяне на УГДМ – Приложение № 26-НС и декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- лицата, които са се явили в секцията по постоянния си адрес, срещу името на които в Списъка на заличените лица е отбелязано „МВнР“ гласуват, след представяне на декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували и няма да гласуват на друго място. *(За тези лица не се изисква да представят удостоверение от общината или кметството по чл. 40 ИК – Приложение № 24-НС);*

- лицата, които са се явили в секцията по постоянния си адрес, срещу името на които в Списъка на заличените лица е отбелязано „ПО“, „МП“ или „НА“ гласуват, след представяне на **удостоверение от общината** или кметството по чл. 40 ИК – Приложение № 24-НС, и на декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували и няма да гласуват на друго място;

- **членовете на СИК, охраната на съответната секция и лицата по поддръжка на техническите устройства за машинно гласуване, които обслужват секция**, различна от тази по постоянния им адрес гласуват, след като представят декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували и няма да гласуват на друго място. В графа „Забележки“ на изборителния списък членът на СИК отбелязва основаниято за вписване – „чл. 233 ИК“;

- **избиратели с увредено зрение или затруднения в придвижването, които гласуват в избрана от тях секция** или в секция, предназначена за тях на първия етаж (партер) в изборния район по постоянния им адрес гласуват, след представяне на декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували и няма да гласуват на друго място. В графа „Забележки“ на изборителния списък членът на СИК отбелязва основаниято за вписване – „чл. 235 ИК“;

- **ученици или студенти редовно обучение** (включително курсанти, дипломанти, докторанти, специализанти) се дописват в секция по техен избор в населеното място, където се обучават, когато то е различно от населеното място по постоянния им адрес и гласуват, след представяне на документ за самоличност и:

а) надлежно заверена от учебното заведение където се обучават за съответната учебна година ученическа книжка или за съответния семестър студентска книжка или документ, удостоверяващ редовното обучение, което да послужи пред СИК;

б) декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували и няма да гласуват на друго място.

След като ученикът, студентът или докторантът гласува, в ученическата/студентската книжка/уверението се вписват датата на изборите и текст „гласувал“ така, че да не засяга текста на документа. Книжката или уверението се подписват от председателя или секретаря и един член на СИК и се подпечатват с печата на СИК, след което се връщат на ученика/студента/докторанта. В графа „Забележки“ на изборителния списък членът на СИК отбелязва основаниято за вписване – „чл. 241 ИК“;

- избиратели, заличени от изборителния списък, тъй като са вписани в изборителни списъци в лечебни заведения, домове за стари хора и други специализирани институции, които в изборния ден се намират извън тях, се

дописват по постоянния им адрес и гласуват, след представяне на удостоверение – Приложение № 15-НС, издадено от ръководителя на лечебното заведение/дома, и декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували и няма да гласуват на друго място. В графа „Забележки“ на изборния списък членът на СИК отбелязва основанието за вписване – „Удостоверение № 15-НС“. *(Тези избиратели не са вписани в Списъка на заличените лица, но са зачертани в изборния списък);*

- избиратели, заличени от изборния списък, тъй като са вписани в изборни списъци в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и за задържане, които в изборния ден се намират извън тях, се дописват по постоянния им адрес и гласуват, като представят удостоверение за дописване в изборния списък по постоянен адрес – Приложение № 15-НС, издадено от ръководителя на мястото, и декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували и няма да гласуват на друго място. В графа „Забележки“ на изборния списък членът на СИК отбелязва основанието за вписване – „Удостоверение № 15-НС“. *(Тези избиратели не са вписани в Списъка на заличените лица, но са зачертани в изборния списък);*

- избиратели, вписани в изборни списъци на плавателни съдове под българско знаме, които в изборния ден се намират извън тях, се дописват по постоянния им адрес и гласуват, като представят удостоверение за дописване в изборния списък по постоянен адрес – Приложение № 15-НС, издадено от капитана на плавателния съд и декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували, и няма да гласуват на друго място. В графа „Забележки“ на изборния списък членът на СИК отбелязва основанието за вписване – „Удостоверение № 15-НС“. *(Тези избиратели не са вписани в Списъка на заличените лица, но са зачертани в изборния списък);*

- лицата явили се в секцията по постоянния си адрес, които не фигурират в изборния списък, но имат право да избират (*български граждани, навършили 18 г., които не са под запрещение и не изтърпяват наказание лишаване от свобода*) и не са вписани в Списъка на заличените лица, се дописват в изборния списък и гласуват, след като представят документ за самоличност и декларация по образец – Приложение № 23-НС, че не са гласували и няма да гласуват на друго място. В графа „Забележки“ на изборния списък членът на СИК отбелязва основанието за вписване – „чл. 264 ИК“.

Представените при гласуването удостоверения – Приложение № 15-НС, Приложение № 24-НС и Приложение № 26-НС, и декларацията – Приложение № 23-НС, се прилагат в оригинал към изборния списък.

Секционните изборни комисии предоставят на избирателите образецът на декларация Приложение № 23-НС, описан по-горе.

След приключване на гласуването, председателят и секретарят на СИК се подписват под последното име на вписания в допълнителната страница изборител и прилагат към изборния списък всички декларации и удостоверения.

ВАЖНО! Документът за самоличност на избирателя се връща само след като пусне хартиената бюлетина или бюлетината от машинно

гласуване в съответната избирателна кутия **и положи подпис** в избирателния списък!

5. Гласуване с придружител. Списък за допълнително вписване на придружителите

Неграмотността не е основание за гласуване с придружител.

Избирател с увредено зрение или затруднение в придвижването, което не му позволява да извърши сам необходимите действия при гласуване, може да поиска и да посочи придружител, който да го подпомогне при гласуването.

Допускането на избирател да гласува с придружител е по преценка на председателя на СИК. ИЗБИРАТЕЛЯТ НЕ Е ДЛЪЖЕН ДА ПРЕДСТАВИ ДОКУМЕНТ ОТ ТЕЛК/НЕЛК. В случай, че представи документ с изтекъл срок, следва да се съобрази разпоредбата на чл. 101б, ал. 2 от Закона за здравето за удължаване на валидността на последното издадено експертно решение до издаване на ново експертно решение.

Член от комисията може да оспори решението на председателя. По оспорването СИК се произнася с решение и съставя протокол.

При гласуването СИК отбелязва в графа „Забележки“ на избирателния списък срещу името на избирателя трите имена и ЕГН на придружителя. **Придружителят не се подписва в избирателния списък.** Данните на придружителя се вписват и в Списъка за допълнително вписване на придружителите (Приложение № 66-НС). След гласуването придружителят се подписва **само** в този списък и получава документа си за самоличност.

Когато увреждането не позволява на избирателя да се подпише, в полето за подпис, член на комисията отбелязва „гласувал“ и се подписва. Това обстоятелство се отбелязва в графата „Забележки“ на избирателния списък и в протокола на СИК.

След приключване на гласуването списъкът за допълнително вписване на придружителите се подписва от председателя и секретаря на СИК.

Не могат да бъдат придружители следните категории лица: член на СИК, представител на партия, коалиция, инициативен комитет, застъпник, наблюдател. Едно лице не може да бъде придружител на повече от двама избиратели.

6. Оспорване на отказ за допускане до гласуване и за вписване в изборния ден

Отказът на СИК да впише избирател в избирателния списък в изборния ден е в писмена форма и с кратки мотиви, и се връчва на избирателя. Избирателят може да оспори отказа пред РИК, която се произнася незабавно, но не по-късно от един час от получаване на жалбата и преди края на изборния ден.

7. Гласуване

След вписване на данните на избирателя в избирателния списък избирателят следва да заяви как желае да гласува – с хартиена бюлетина или с бюлетина за машинно гласуване.

7.1. Гласуване с хартиени бюлетини

След вписване на данните на избирателя в избирателния списък, **член на СИК откъсва** една хартиена бюлетина от кочана, **сгъва я по такъв начин**, че горният ѝ край да опира в чертата под последното поле с квадратчето „Не подкрепям никого“, без да се закрива полето с номера на бюлетината в долния край и перфорацията над него, които остават видими, като местата за полагане на печатите от СИК остават от външната видима страна на бюлетината. **След това сгъва още веднъж** хартиената бюлетина по същия начин, като номерът на бюлетината и перфорацията в долния край остават видими, а положеният печат остава от външната страна на бюлетината. **Поставя печат на гърба на хартиената бюлетина** и я подава на избирателя.

Забранено е предварително да се откъсват хартиени бюлетини от кочана.

Членът на СИК се уверява, че хартиената бюлетина е по образец и че върху нея няма никакви отбелязвания. Ако хартиената бюлетината не е отпечатана съгласно утвърдения образец, има зацапвания или механични увреждания, членът на СИК я отделя и върху гърба ѝ написва „унищожена“, откъсва нова хартиена бюлетина и я подава на избирателя.

Избирателят влиза в паравана за гласуване, за да упражни своя вот.

Избирателят излиза от паравана със сгънатата хартиена бюлетина и я подава на **член на комисията, който сверява дали номера** върху нея съответства на номера в съответния кочан. След това, без да я разгъва, **задължително поставя втори печат върху гърба** на хартиената бюлетина, **откъсва отрязъка** с номера на бюлетината и го пуска в непрозрачната кутия.

Членът на СИК носи административнонаказателна отговорност по Изборния кодекс, ако не постави втори печат.

Забранено е да се разгъва сгънатата хартиена бюлетина при поставяне на печата на гърба ѝ и при откъсване на отрязъка.

Членът на СИК подава хартиената бюлетина на избирателя. Избирателят пуска бюлетината в избирателната кутия за хартиени бюлетини, подписва се в избирателния списък в съответната графа и получава документа си за самоличност.

7.1.1. Запълване на избирателната кутия с хартиени бюлетини

При запълване на избирателната кутия с хартиени бюлетини върху нейния отвор се залепва хартиена лента с подписите на членовете на комисията и се подпечатва с печата на СИК.

Гласуването продължава с друга избирателна кутия, която се запечатва с хартиени ленти, подписани от присъстващите членове на комисията и подпечатани с печата на комисията.

Пълната и запечатана с хартиена лента избирателна кутия с хартиени бюлетини остава на масата.

7.1.2. Гласуване при сгрешена хартиена бюлетина

Ако избирателят сгреша при попълването на хартиената бюлетина, той има право само веднъж да поиска втора бюлетина. Членът на СИК взема сгрешената хартиена бюлетина, без да я разгъва, и надписва върху гърба ѝ „сгрешена“. Тази бюлетина се подписва от председателя, секретаря и член на комисията и се поставя печат, след което се отделя настрана. Членът на СИК подава на избирателя нова хартиена бюлетина, като я сгъва и подпечатва по вече

указания ред. **Избирателят може да сгреша само един път.** При повторна грешка избирателят не получава нова бюлетина. В графа „Забележки“ членът на СИК отбелязва, че лицето не е гласувало, тъй като два пъти е сгрешило при гласуването.

7.1.3. Показан или заснет вот, хартиени бюлетини с несъответстващ номер (недействителни бюлетини)

Ако избирателят покаже своя вот, заснеме вота си или представи хартиена бюлетина с несъответстващ номер на номера в кочана, тази бюлетина не се пуска в избирателната кутия. На избирателя не се дава втора хартиена бюлетина и не се допуска да гласува.

При заснет вот и показан вот СИК незабавно обявява хартиената бюлетина за недействителна и отбелязва това обстоятелство върху бюлетината и в графа „Забележки“ на избирателния списък. Хартиената бюлетина се унищожавя с надпис „Недействителна по чл. 227 ИК“ (заснет вот) или „Недействителна по чл. 228 ИК“ (показан вот).

При несъответствие на номера на хартиената бюлетина с номер в кочана тази бюлетина се обявява за недействителна и това обстоятелство се отбелязва върху бюлетината и в графа „Забележки“ на избирателния списък. Избирателят не се допуска повторно до гласуване.

7.2. Гласуване чрез специализирано устройство за машинно гласуване

След вписване на данните на избирателя в избирателния списък, член на СИК **подава на избирателя смарт карта** с надпис „Избирател“ със златистия чип нагоре, като с тази карта не трябва да е гласувал предишният избирател.

Избирателят поставя картата за гласуване в машината с чипа напред. Маркира своя вот на електронната бюлетина чрез натискане на екрана. След потвърждаване на направения избор от машината се отпечатва бюлетина от машинно гласуване.

ВНИМАНИЕ: Да се обръща внимание на избирателите, че бюлетината от машинно гласуване се откъсва след цялостното ѝ отпечатване и след издаването на звуков сигнал от машината.

Когато избирателят изпитва затруднение с гласуването и не предприема действия по гласуване пред машината, член на СИК му оказва съдействие от не по-малко от 2 метра разстояние, без да има видимост върху екрана и без да влияе върху вота на избирателя и при запазване тайната на вота.

Избирателят проверява в бюлетината от машинно гласуване данните за своя избор, **сгъва я с текста навътре и я подава на член на комисията, който поставя един печат върху гърба на бюлетината.** Членът на СИК подава бюлетината от машинно гласуване на избирателя. Избирателят пуска бюлетината в избирателната кутия за машинно гласуване. **Връща смарт картата с надпис „Избирател“, подписва се в избирателния списък** в съответната графа и получава документа си за самоличност.

При запълване на избирателната кутия за бюлетини от машинно гласуване, върху нейния отвор се залепва хартиена лента с подписите на членовете на комисията и се подпечатва с печата на СИК. Резервната кутия се

запечатва с подпечатани и подписани от членовете на СИК хартиени ленти и гласуването продължава.

В случай че машината за гласуване не стартира или спре работа по време на изборния ден, извън случаите по чл. 269 ИК, председателят на СИК **уведомява незабавно РИК**, колцентъра на „Сиела Норма“ АД и техника на „Сиела Норма“ АД за нестартирането или спирането на работата на машината за гласуване. Секционната избирателна комисия **съставя констативен протокол** (Приложение 4 към методическите указания), в който се описва часа на спирането на работата на машината, часа на уведомяване на колцентъра и на техника и часа на неговото пристигане. Техникът на „Сиела Норма“ АД попълва в констативния протокол причината за спирането на машината. След отстраняване на техническите причини гласуването чрез машина продължава, като в констативния протокол се отбелязва часа на продължаване на машинното гласуване. Констативният протокол се прилага към протокола на СИК. **Ако техническите причини не могат да бъдат отстранени в срок до 20 минути**, СИК попълва протокол за наличие на предпоставки по чл. 269 ИК (Приложение 5 към методическите указания) и незабавно уведомява РИК.

При преустановяване на гласуването по чл. 269 ИК на машината, гласуването продължава с хартиени бюлетини.

7.3. Непреодолими външни обстоятелства по чл. 269 ИК

Непреодолими външни обстоятелства са налице, когато поради непредвидими действия или събития машинното гласуване бъде препятствано до степен на невъзможност да бъде произведено по определения технологичен ред и не позволява на избирателите да упражнят правото си на глас чрез машина за гласуване.

Не са налице непреодолими външни обстоятелства по смисъла на чл. 269 ИК, когато се налага само замяна на части и продължаване на гласуването с машина за гласуване в следните случаи:

- смяна на хартиена ролка;
- смяна на захранващ кабел;
- смяна на батерия за резервно захранване;
- смяна на параван (ограничител).

При преустановяване на електрозахранването работата на машината за гласуване продължава чрез захранване от батерията.

Към гласуване само с хартиени бюлетини се преминава единствено при възникване на непреодолими външни обстоятелства по чл. 269 ИК. При наличие на предпоставки за преустановяване на машинното гласуване по чл. 269 ИК **и наличие на попълнен протокол** за наличие на предпоставки по чл. 269 ИК (Приложение 5 към методическите указания) от СИК районната избирателна комисия първо уведомява ЦИК за фактическата обстановка и след съгласуване с ЦИК, взема решение за преминаване към гласуване само с хартиени бюлетини, след което изпраща решението си на Централната избирателна комисия.

Не се допуска отстраняване на повреди и замяна на части на преустановили работа машини за гласуване.

8. Закриване на изборния ден

Изборният ден приключва в 20,00 часа.

Когато пред изборното помещение в 20,00 часа няма избиратели, председателят на СИК обявява гласуването за приключило.

Когато в 20,00 часа пред изборното помещение има негласували избиратели, председателят и секретарят на СИК установяват техния брой и самоличност. Негласувалите **предават личните си карти**/личния зелен паспорт на член на СИК. **Само тези избиратели се допускат** да гласуват, **но не по-късно от 21,00 часа.**

След обявяване на края на гласуването в 20,00 часа, съответно 21,00 часа, не се допуска гласуване.

След обявяване на края на гласуването член на СИК взема една от смарт картите с надпис „Член на СИК“ и я поставя в отвора на машината. На екрана с пръст се въвежда **ПИН-кода**. След появата на поле с надпис „Закриване на изборния ден“, същият се натиска с пръст, след което се въвежда отново ПИН-кода. Изчаква се отпечатването на **финален отчет**. След това се натиска надписа **„Приключи“**, след него надписа „Изключване“, след което се изважда смарт картата от машината.

Изваждат се двете флаш памет от машината и всяка се поставя в **отделен прозрачен плик** с надпис съответно „Флаш памет от машина с идент. № ..... на СИК №..... за ИП“ и „Флаш памет от машина с идент. № ..... на СИК №..... за ЦИК“, които се запечатват, подписват от членовете на СИК и подпечатват с печата на СИК.

Петте смарт карти се поставят в прозрачен плик с надпис „Смарт карти от машина с идент. № ..... на СИК №.....“ който се запечатва, подписва от членовете на СИК и подпечатва с печата на СИК.

Изважда се от принтера използваната ролка специализирана хартия и заедно с резервната ролка (ако е останала такава) се опаковат в пакет, който се надписва, подписва от членовете на СИК и се подпечатва с печата на СИК.

IV. ЛИЦА, КОИТО ИМАТ ПРАВО ДА ПРИСЪСТВАТ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТАТА НА СИК В ПРЕДИЗБОРНИЯ И ИЗБОРНИЯ ДЕН. ЛЕГИТИМАЦИЯ И ОТЛИЧИТЕЛНИ ЗНАЦИ

При получаване на изборните книжа и подготовка на секциите 1 април 2023 г.	При откриване на изборния ден 2 април 2023 г.	По време на гласуването	При отваряне на изборната кутия и установяване на резултатите от гласуването
	Избиратели		
	Кандидати		Кандидати
Наблюдатели – български и чуждестранни	Наблюдатели – български и чуждестранни	Наблюдатели – български и чуждестранни	Наблюдатели – български и чуждестранни
Застъпници	Застъпници	Застъпници	Застъпници

	Упълномощени представители на партии, коалиции и инициативни комитети	Упълномощени представители на партии, коалиции и инициативни комитети	Упълномощени представители на партии, коалиции и инициативни комитети
	Представители на средствата за масово осведомяване	Представители на средствата за масово осведомяване	Представители на средствата за масово осведомяване
			Анкетьори

Легитимация и отличителни знаци:

Кандидатите за народни представители се легитимират с удостоверение от РИК по образец Приложение № 65-НС от изборните книжа;

Чуждестранните наблюдатели се легитимират с удостоверение от ЦИК по образец – Приложение № 39-НС от изборните книжа, а техният преводач с документ за самоличност;

Наблюдателите се легитимират с удостоверение от ЦИК по образец – Приложение №38-НС и носят отличителен знак утвърден от ЦИК – Решение № 1589-НС от 03.02.2023 г. на ЦИК;

Застъпниците се легитимират с удостоверение от РИК по образец – Приложение № 48-НС и носят отличителен знак по образец – Решение № 1589-НС от 03.02.2023 г. на ЦИК;

Упълномощените представители на партии, коалиции и инициативни комитети се легитимират с пълномощно от представляващите партията, коалицията или инициативния комитет и носят отличителен знак по образец – Решение № 1589-НС от 03.02.2023 г. на ЦИК;

Анкетьорите се легитимират с удостоверение от ЦИК по образец – Приложение № 41-НС и носят отличителен знак утвърден от ЦИК – Решение № 1589-НС от 03.02.2023 г. на ЦИК;

Представителите на средствата за масово осведомяване (журналисти) се легитимират с удостоверение от съответната медия/журналистическа карта.

В изборния ден наблюдателите, застъпниците и упълномощените представители не са обвързани с конкретна изборителна секция. В изборното помещение в изборния ден и при установяване на резултатите от гласуването може да присъстват само по един наблюдател от една и съща организация, **по един** застъпник на кандидатска листа от всяка партия, коалиция или инициативен комитет, по един упълномощен представител от всяка партия, коалиция или инициативен комитет. **От една и съща партия, коалиция или инициативен комитет в изборното помещение може да присъства само застъпник или представител.**

Справка за регистрираните кандидати, наблюдатели, застъпници, инициативни комитети, представители и анкетьори може да се направи в публичните регистри на интернет страницата Централната изборителна комисия www.cik.bg.

Лицата, които в изборния ден не носят отличителни знаци или носят отличителни знаци извън утвърдените от ЦИК или откажат да се легитимират със съответното удостоверение, се отстраняват от изборителната секция с решение на СИК.

V. ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ ПРИ ОБРАБОТВАНЕТО ИМ ОТ СИК В ИЗБОРНИЯ ПРОЦЕС

Секционната изборителна комисия е администратор на лични данни за целите на произвеждането на изборите за народни представители на 2 април 2023 г. Членовете на СИК обработват личните данни по реда и условията, определени в Изборния кодекс (ИК). Законът за защита на личните данни (ЗЗЛД) и Общият регламент за защита на личните данни на ЕС се прилагат доколкото няма изрична уредба в ИК или когато ИК препраща към тях.

ПРОТОКОЛ
№ .....

Днес, ... Г., в ..... Ч., в изборното помещение, намиращо се на ..... етаж на сградата, находяща се на ул. ...., гр./с. ...., адм. район ....., община ....., област ....., се проведе заседание на СИК № ....., на което присъстваха:

1. ...., председател
2. ...., зам.-председател
3. ...., секретар
4. ...., член
5. ...., член
6. ...., член
7. ...., член
8. ...., член
9. ...., член

се взе следното:

РЕШЕНИЕ:

.....
.....

Гласували „за“ ....., „против“ .....
(описват се имената на членовете на СИК гласували „за“)
(описват се имената на членовете на СИК гласували „против“)

Когато „за“ приемане на решението са гласували по-малко от 2/3 от присъстващите членове на СИК, е налице решение за „ОТХВЪРЛЯНЕ“ по смисъла на чл. 99, ал. 3, изр. второ ИК.

Час на приемане: .....

Председател: .....

Секретар: .....

ПРОТОКОЛ
за предаване и приемане на специализирано устройство за
машинно гласуване

Днес, ... г., в ..... часа, секционната избирателна комисия в избирателна секция № ....., избран район ....., получи от представител на „Сиела Норма“ АД, изпълнител по Договор № 4/09.03.2023 г. с ЦИК, следното:

1. машина за гласуване идент. № ..... с параван към нея и захранващ кабел с адаптер;
2. батерия за резервно захранване на машината и кабел за свързване на батерията с машината;
3. пет броя смарт карти (2 броя за членовете на СИК и 3 броя за избирателите);
4. два броя флаш памети;
5. запечатан плик с ПИН-код;
6. един брой електрически удължител;
7. резервни пломби за запечатване на СУЕМГ ..... бр.

Специализираното устройство за машинно гласуване беше инсталирано, оборудвано и тествано.

Председател на СИК:

За „Сиела Норма“ АД:

.....
 Секретар на СИК:

.....

.....

ПРОТОКОЛ
за предаване и приемане на специализирано устройство за
машинно гласуване

Днес, ... г., в ..... часа, представител на „Сиела Норма“ АД, изпълнител по Договор № 20/09.09.2022 г. с ЦИК, получи от секционната изборителна комисия в изборителна секция № ....., изборен район ....., следното:

1. машина за гласуване идент. № ..... с параван към нея и захранващ кабел с адаптер;
2. батерия за резервно захранване на машината и кабел за свързване на батерията с машината;
3. един брой електрически удължител;
4. резервни пломби за запечатване на СУЕМГ ..... бр.

Батерията за резервно захранване на машината не се поставя в куфара, а се предава отделно на представителя на „Сиела Норма“ АД.

Председател на СИК:

.....

За „Сиела Норма“ АД:

.....

Секретар на СИК:

.....

КОНСТАТИВЕН ПРОТОКОЛ

Днес, ... г., в ..... часа, секционната избирателна комисия в избирателна секция № ....., избран район ....., констатира следното:

1. Специализираното устройство за машинно гласуване с идентификационен № ..... не стартира/спря работа в ..... ч.

2. Колцентърът на „Сиела Норма“ АД е уведомен за спирането на гласуването с машина и за искането да дойде техник за подписване на констативен протокол в ..... ч.

3. Техникът на „Сиела Норма“ АД е уведомен за спирането на гласуването с машина и за искането да дойде за подписване на констативен протокол в ..... ч.

4. Техникът на „Сиела Норма“ АД .....
(три имена)
пристигна в ..... ч.

5. Повредата е отстранена и гласуването с машината продължи в ..... ч.
(В случай че повредата не е отстранена, се попълва Приложение 5.)

Председател на СИК:

.....

Секретар на СИК:

.....

Причина за спирането (попълва се от техника на „Сиела Норма“ АД):

.....
.....

За „Сиела Норма“ АД:

.....

В случай че след уведомяването техникът не пристигне или не подпише протокола, това обстоятелство се отбелязва:

.....
.....

ПРОТОКОЛ
за наличие на предпоставки по чл. 269 ИК

Днес, ... Г., в ..... часа, секционната избирателна комисия в избирателна секция № ....., изборен район ....., констатира следното:

1. Специализираното устройство за машинно гласуване с идентификационен № ..... не стартира/спря работа в ..... ч.

2. Секционната избирателна комисия уведоми техника на „Сиела Норма“ АД и състави констативен протокол (Приложение 4 към методическите указания).

3. Повредата не е отстранена поради следните причини: .....

4. Районната избирателна комисия е уведомена в ..... ч. за наличие на предпоставки за преустановяване на машинното гласуване при условията на чл. 269 ИК.

Председател на СИК:

.....

Секретар на СИК:

.....

ДЕЙСТВИЯ НА СИК В ДЕНЯ ПРЕДИ ИЗБОРИТЕ

- Приемане на избирателния списък и подписване на приемно-предавателен протокол – Приложение № 68-НС
- Приемане на хартиените бюлетините и изборните книжа и материали за изборите и подписване на приемно-предавателен протокол – Приложение № 72-НС
- Приемане на специализираното устройство за машинно гласуване и подписване на приемно-предавателен протокол
- Внасяне на хартиените бюлетини, избирателната кутия за хартиени бюлетини, избирателната кутия за бюлетини от машинно гласуване, кутията за отрязъците от бюлетините, устройството за видеонаблюдение, изборните книжа и материали и копирната техника в изборното помещение
- Проверка на копирната техника – включване в ел. мрежа, копиране на пробен екземпляр
- Проверка на наличието на паравани за гласуване и оборудването им с маса и стол, местата за работа на СИК и за наблюдатели, застъпници, упълномощени представители на партии, коалиции, инициативни комитети
- Поставяне пред изборното помещение на информационно табло с телефоните за връзка с РИК и подаване на сигнали до МВР, до прокуратурата
- Поставяне на табло пред изборното помещение, на което са изписани имената и номерата на кандидатите за народни представители по кандидатски листи на партии и коалиции
- Поставяне на табло пред изборното помещение с указание за гласуване със знак „X“ или „V“ и с химикалка, пишеща със син цвят
- Поставяне на табло в паравана за гласуване с указание за гласуване със знак „X“ или „V“ с химикалка, пишеща със син цвят, и табло, на което са изписани имената и номерата на кандидатите за народни представители по кандидатски листи на партии и коалиции
- Поставяне на табела със знака за хора с увреждания пред определената за това секция
- Подредяне на масите и столовете в изборното помещение и местата за работа на комисията

- Подреждане на изборните книжа, хартиени бюлетини и материали, кутиите за гласуване и кутията за отрязъци от бюлетините
- Поставяне на указателни табели на входа на сградата и пред изборното помещение с номера на избирателната секция и адресите, които обхваща
- Изборното помещение се заключва и запечатва с хартиената лента подпечатана с печата на общината, подписана от присъстващите членове на СИК

ДЕЙСТВИЯ НА СИК В ИЗБОРНИЯ ДЕН ОТКРИВАНЕ НА ИЗБОРНИЯ ДЕН

- Явете се пред изборното помещение най-късно в 6:45 часа
- Проверете дали са повече от половината от членовете на СИК и отворете секцията само при наличие на повече от половината членове
- Ако в 7:00 часа не присъстват повече от половината от членовете на СИК – НЕ ОТВАРЯЙТЕ ИЗБОРНОТО ПОМЕЩЕНИЕ
Вижте и спазвайте указанията в раздел III, ИЗБОРЕН ДЕН, т. 2 от Методическите указания

След отваряне на изборното помещение:

- Проверете дали са изборните книжа и материали
- Проверете празни ли са избирателната кутия за хартиени бюлетини и избирателната кутия за бюлетини от машинно гласуване
- Проверете поставени ли са информационни табели, списък на кандидатите за народни представители по кандидатски листи и химикалка, пишеща със син цвят, в паравана за гласуване
- Извършете действията по подготовка и стартиране на специализираното устройство за машинно гласуване
Вижте и спазвайте указанията в раздел III, ИЗБОРЕН ДЕН, т. 3.6 от Методическите указания
- Разкъсайте плика с печата на СИК. Наранете печата и сложете най-малко три отпечатъка върху протокола за маркиране на печата (Приложение № 77-НС). Протоколът се подписва от присъстващите членове на СИК и се прилага към изборните книжа
- Запечатайте с хартиени ленти избирателната кутия за хартиени бюлетини, избирателната кутия за бюлетини от машинно гласуване и кутията за отрязъците от бюлетините. Хартиените ленти се подпечатват с печата на СИК и се подписват от присъстващите членове на комисията
- Поставете образец на хартиената бюлетина на таблото пред изборното помещение
- Разпределете функциите между членовете на СИК, с писмено решение
- Председателят на СИК обявява изборния ден за открит
- Поканете явилите се избиратели да гласуват

При откриване на изборния ден могат да присъстват – кандидати, застъпници, наблюдатели, представители на партии, коалиции, инициативни комитети, избиратели, представители на средствата за масово осведомяване.

ДЕЙСТВИЯ НА СИК ПО ДОПУСКАНЕ НА ИЗБИРАТЕЛИТЕ ДА ГЛАСУВАТ

- Проверете самоличността на избирателя. Избирателят се легитимира само с:
- Лична карта
  - Личен (зелен) паспорт – само за родените до 31.12.1931 г. включително
  - Удостоверение по чл. 263, ал. 1 ИК, издадено от МВР – само когато личната карта е с изтекъл срок, изгубена, унищожена, повредена
  - Лична карта и ученическа книжка/студентска книжка или уверение на явилите се в секцията ученици, студенти и докторанти
- Проверете фигурира ли избирателят в избирателния списък.
(Ако избирателят не е вписан в избирателния списък, вижте и спазвайте указанията в раздел III, ИЗБОРЕН ДЕН, т. 4.3 и 4.4 от Методическите указания)
- Впишете данните от документа за самоличност в избирателния списък, без да диктувате на глас. Задръжете документа за самоличност на избирателя докато гласува и положи подпис в избирателния списък
- Върнете документа за самоличност, съответно удостоверението по чл. 263, ал. 1 ИК на избирателя, само след като се е подписал в избирателния списък

ДЕЙСТВИЯ НА СИК ПРИ ГЛАСУВАНЕТО С ХАРТИЕНА БЮЛЕТИНА

- Откъсвате пред избирателя една хартиена бюлетина.
Проверявате съответствието на номера в бюлетината с номера в кочана
- Показвате хартиената бюлетина на избирателя за да се увери, че не е попълнена
- Поставяте един печат на гърба на хартиената бюлетина – на указаното място
- Сгъвате хартиената бюлетина по начин, указан в т. 7.1 от раздел III и я подавате на избирателя
- Избирателят гласува в паравана за гласуване. Сгъва хартиената бюлетина така, че да се вижда номерът ѝ и да не се вижда начинът, по който е гласувал, и излиза от паравана
- Поставяте задължително втори печат на гърба на хартиената бюлетина – на указаното място, без да я разгъвате
- Проверявате дали номерът на хартиената бюлетина съответства на номера от кочана. Без да разгъвате бюлетината, откъсвате полето с номера и го пускате в непрозрачната кутия за отрязъците
- Избирателят пуска хартиената бюлетината в избирателната кутия за хартиени бюлетини и се подписва в избирателния списък
- Върнете документа за самоличност, съответно удостоверението по чл. 263, ал. 1 ИК на избирателя, само след като се е подписал в избирателния списък

ДЕЙСТВИЯ НА СИК ПРИ ГЛАСУВАНЕТО ЧРЕЗ СПЕЦИАЛИЗИРАНО УСТРОЙСТВО ЗА МАШИННО ГЛАСУВАНЕ

Подавате на избирателя смарт карта с надпис „Избирател“, като с тази карта не трябва да е гласувал предишният избирател

Избирателят поставя картата за гласуване в машината и маркира своя вот чрез натискане на екрана. След потвърждаване на направения избор се отпечатва бюлетина от машинно гласуване. Обръщайте внимание на избирателите, че бюлетината се откъсва след цялостното ѝ отпечатване и след издаването на звуков сигнал от машината

Избирателят проверява в бюлетината от машинно гласуване данните за своя избор, съгва я с текста навътре и я подава на член на комисията, който поставя печат върху гърба на бюлетината. Избирателят пуска бюлетината в избирателната кутия за бюлетини от машинно гласуване

Избирателят връща смарт картата и се подписва в избирателния списък

Върнете документа за самоличност, съответно удостоверение по чл. 263, ал. 1 ИК на избирателя, само след като е върнал смарт картата и се е подписал в избирателния списък

ДЕЙСТВИЯ НА СИК СЪС СПЕЦИАЛИЗИРАНОТО УСТРОЙСТВО ЗА МАШИННО ГЛАСУВАНЕ СЛЕД ПРИКЛЮЧВАНЕ НА ИЗБОРНИЯ ДЕН

Поставяте смарт карта с надпис „Член на СИК“ в отвора на машината. Въвеждате ПИН-кода, след поява на поле с надпис „Закриване на изборния ден“, го натискате с пръст, след което въвеждате отново ПИН-кода и изчаквате отпечатването на финален отчет

Натискате надписа „Приключи“, след него надписа „Изключване“, след което изваждате смарт картата от машината

Отстранявате пломбата от отделението с флаш паметите, изваждате ги от машината и поставяте всяка в отделен прозрачен плик, съгласно указанията в т. 8 от раздел III от Методическите указания

Петте смарт карти се поставят в прозрачен плик, съгласно указанията в т. 8 от раздел III от Методическите указания

Остатъка от специализираната хартия се поставя в пакет, съгласно указанията в т. 8 от раздел III от Методическите указания

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ДЕЙСТВИТЕЛНИТЕ ГЛАСОВЕ (ХАРТИЕНИ БЮЛЕТИНИ) ПРИ ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОТОКОЛА НА СИК

Бюлетината е по установен образец

На гърба на бюлетината са положени два печата на СИК

Върху бюлетината вотът на избирателя е отбелязан със знак „X“ или „V“ с химикалка, пишеща със син цвят, само в едно от квадратчетата за гласуване – за партия, коалиция или за независим кандидат

Вотът на избирателя е отбелязан със знак „X“ или „V“ с химикалка, пишеща със син цвят, само в квадратчето „Не подкрепям никого“

Вотът е отбелязан само в едно от квадратчетата за гласуване и няма отбелязано предпочитание (преференция) или е отбелязано едно или повече от едно предпочитание (преференция) в кръгчетата със знак „X“ или „V“ с химикалка, пишеща със син цвят

Знакът „X“ или „V“ отбелязан с химикалка, пишеща със син цвят излиза извън квадратчето на съответната кандидатска листа, но не навлиза в друго квадратче

Върху бюлетината няма вписани символи и знаци, като букви, цифри и други знаци

В бюлетината има отклонения, дължащи се на дефекти и грешки при производството, или когато върху нея има механични увреждания или зацапвания

Когато в избирателната кутия бъде намерена бюлетина, отговаряща на изброените по-горе изисквания за действителност на гласа, но не е откъснат отрязъкът с поредния номер на бюлетината, гласът се брои за действителен, ако номерът на бюлетината съвпада с някой от номерата в кочаните, от които са откъсвани бюлетините в тази избирателна секция.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НЕДЕЙСТВИТЕЛНИТЕ ГЛАСОВЕ (ХАРТИЕНИ БЮЛЕТИНИ) ПРИ ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОТОКОЛА НА СИК

Бюлетината не е по установен образец

На гърба на бюлетината няма два печата на СИК

Вотът на избирателя е отбелязан със знак, различен от „X“ или „V“

Върху квадратче или кръгче в бюлетината знакът „X“ или „V“ не е отбелязан с химикалка, пишеща със син цвят

Върху бюлетината има отбелязване в повече от едно квадратче (на партия, коалиция, независим кандидат или в квадратчето “Не подкрепям никого”)

Знакът „X“ или „V“ засяга повече от едно квадратче за гласуване, така че не може да се определи еднозначно вотът на избирателя

Върху бюлетината има вписани символи, като букви, цифри и други знаци

В бюлетината няма отбелязан вот на избирателя (празна бюлетина)

Когато в избирателната кутия бъде намерена бюлетина, отговаряща на изискванията за действителност на гласа, но не е откъснат отрязъкът с поредния номер на бюлетината, гласът се брои за недействителен, ако този номер не съвпада с никой от номерата в кочаните, от които са откъсвани бюлетините в тази избирателна секция